

УДК 796.03

РОЛЬ ЦЕНТРІВ ФІЗИЧНОГО ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ «СПОРТ ДЛЯ ВСІХ» У РОЗВИТКУ ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧОЇ КЛУБНОЇ РОБОТИ

Ольга ЖДАНОВА, Любов ЧЕХОВСЬКА, Ірина ГРИБОВСЬКА,
Тетяна ГОСПОДАРЧУК

*Львівський державний університет фізичної культури
Волинський національний університет ім. Лесі Українки*

Анотація. У статті подається інформація щодо визначення ролі центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» у розвитку клубної роботи. Проаналізовано документи планування та реалізації Всеукраїнського центру, двох обласних – Львівського і Волинського.

Ключові слова: Рух «Спорт для всіх», центри фізичного здоров'я населення, обсяги планування діяльності.

Постановка проблеми. В сучасній Україні наявна тенденція активізації фізкультурно-оздоровчої діяльності, забезпечення її позитивного впливу на стан здоров'я населення. У 2003 році рішенням Державного комітету України з питань фізичної культури і спорту було утворено Всеукраїнський центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» (ВЦФЗН) і почала формуватися розгалужена мережа обласних, міських та районних центрів. Сьогодні вона налічує близько 169 обласних, міських та районних організацій.

Зазначені центри є державними, бюджетними організаціями. Мета їх діяльності викладена у документі організаційного регламентування – «Положенні про Всеукраїнський центр», а саме: «створення сприятливих умов для реалізації права громадян на заняття фізичною культурою і спортом, задоволення їх потреб в оздоровчих послугах за місцем проживання та в місцях масового відпочинку населення» [2].

У зв'язку із відносно недавнім утворенням центрів, не проводилися дослідження, присвячені ролі центрів у розвитку фізкультурно-оздоровчої клубної роботи.

Дослідження проводиться згідно теми Зведеного плану Мінськмолодьспорту 3.1.4 «Організаційно-методичні основи розвитку в Україні Руху «Спорт для всіх».

Мета проведеного дослідження – визначити роль центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» у розвитку клубної роботи

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати історію розвитку та сучасний стан фізкультурно-оздоровчої клубної роботи (на прикладі Львівщини).
2. Вивчити зміст документів планування діяльності ЦФЗН «Спорт для всіх»
3. Визначити обсяг запланованих дій, спрямованих на розвиток фізкультурно-оздоровчої клубної роботи.

Методи дослідження:

1. Аналіз літературних джерел та документів
2. Системно-функціональний аналіз документів планування за допомогою «Класифікатора функцій».
3. Методи математичної статистики.

Результати дослідження. Фізкультурно-оздоровча клубна робота на Львівщині має свою історію. Важливим її етапом є 80-ті роки, коли Львів та інші міста області мали значні здобутки в її організації з різними верствами населення. Львів, як правило, вигравав Всесоюзні конкурси за результатами цієї роботи. Тут проводилися Всесоюзні і міжнародні науково-практичні конференції, учасникам яких демонструвалися здобутки

мікрорайонів міста, площинні спортивні споруди, клуби для дітей і дорослих за місцем проживання, кімнати школярів, масові спортивні заходи та ін.

Наведемо окремі статистичні показники. Наприкінці 80-х років в штатному розписі 64 ЖЕКів і домоуправлінь міста було передбачено посади 85 педагогів-організаторів. В їх числі: 54 фахівця відповідали за фізкультурно-масову роботу, 25 – виховну роботу, 6 – виконували обов'язки старших педагогів-організаторів [12].

В місті при ЖЕК працювало 168 секцій, які відвідували 4 136 дітей та підлітків, 45 спортивно-технічних клубів, в яких займалися 10 тис. школярів.

Проводилася низка спортивних змагань, найбільше з них – багатоступенева спартакіада «Юність» з 12 видів спорту. Статистична інформація свідчить, що її учасниками були 85 % дітей і підлітків віком від 7 до 17 років, які проживали у місті. В зимовий період у місті заливалося від 40 до 50 катків і хокейних майданчиків [1].

У перші роки незалежності України державні органи виконавчої влади, які відповідали за комунальне господарство, відмовилися від фізкультурно-спортивного напрямку діяльності, із штатних розписів ЖЕКів зникли посади педагогів-організаторів. Фізкультурно-спортивна робота за місцем проживання почала швидко згортатися, кількість клубів – катастрофічно зменшуватися. Це потягнуло за собою низку соціальних проблем, пов'язаних із проведенням дозвілля дітей та молоді, погіршенням стану здоров'я населення та ін.

Львівська міська рада народних депутатів та міська адміністрація, переймаючись названою вище проблемою, у 1993 році ініціювали створення у районах міста установ дитячо-юнацьких та молодіжних клубів (УДЮМК), які фінансуються містом і здійснюють керівництво діяльністю клубів за місцем проживання.

У складі 6 Львівських УДЮМКІВ 27 клубів за місцем проживання проводять тільки спортивні або фізкультурно-оздоровчі заняття, ще 11 – сполучають названі заняття з іншими видами діяльності.

Безумовною заслугою міської ради і адміністрації є те, що фізкультурна і спортивна робота за місцем проживання не згорнулися повністю в період економічної кризи перших років незалежної України, однак за своїми показниками ця робота набагато поступається масштабам 80-х років.

Новий стан у вирішенні проблеми активізації клубної фізкультурно-оздоровчої роботи розпочався тоді, коли на Україну прийшов рух «Спорт для всіх». Було утворено Всеукраїнський центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», почали утворюватися центри в обласних і районних центрах, містах.

У Львівському державному університеті фізичної культури в 2006 році розпочато виконання теми Зведеного плану Мінсьмямолодьспорту 3.1.4 «Організаційно-методичні основи розвитку в Україні Руху «Спорт для всіх». Університет має угоду про співпрацю з обласним центром, який надає допомогу у проведенні дослідження.

Подана у статті інформація є фрагментом проведених досліджень.

Для вивчення змісту планування нами використано системно-функціональний аналіз, інструментом якого став спеціально сформований «Класифікатор функцій» [4]. До матриці класифікатора увійшли дев'ять груп функцій: планування діяльності (01), організація та проведення масових змагань та фізкультурно-оздоровчих заходів (02), науково-методичне та програмне забезпечення діяльності (03), робота з кадрами (04), проведення фізкультурно-оздоровчої діяльності з населенням (05), пропаганда і реклама фізкультурно-оздоровчої діяльності (06), зміцнення і розвиток матеріально-технічної бази (07), співпраця з зацікавленими організаціями (08), контроль діяльності (09). У даному дослідженні зосередимо увагу на двох функціях, які стосуються розвитку клубної роботи: проведення фізкультурно-оздоровчої діяльності з населенням (05) та співпраця з зацікавленими організаціями (08).

За допомогою «Класифікатора» було піддано аналізу зміст «Плану основних заходів Всеукраїнського центру фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх»(ВЦФЗН)

на 2007 рік, місячні плани роботи Львівського (ЛОЦФЗН) та Волинського (ВОЦФЗН) обласних центрів фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх» за 2007 рік. Всього було проаналізовано 25 одиниць документації планування.

У Всеукраїнському та двох обласних центрах виявлено однакову тенденцію: найменша кількість заходів планується у продовж року з групи функцій 05 – проведення фізкультурно-оздоровчої роботи з населенням.

Таблиця 1

**Показники планування видів діяльності (груп функцій управління)
Всеукраїнським та обласними центрами фізичного здоров'я населення
«Спорт для всіх» у 2006 році (у %)**

Група функцій	ВЦФЗН	ЛОЦФЗР	ВОЦФЗН
01	6,8	8	15
02	25,8	25,8	34,3
03	11,5	16,5	6,4
04	14,7	7,7	5,1
05	1,5	1,1	2,1
06	14,7	1,2	14,3
07	10,1	14,1	10,7
08	6,8	17,6	5,7
09	10,1	9,6	8,7
Всього:	100	100	100

Як свідчить таблиця 1 Всеукраїнський центр має у своєму річному плані таких заходів обсягом 1,5 %, Львівський обласний – 1,1 %, Волинський – 2,1 % від всієї запланованої діяльності. Зазначимо, що названа група функцій у сформованому класифікаторі включає три підгрупи функцій: організація консультативної допомоги тим, які займаються самостійно, обслуговування різних груп населення, надання послуг, залучення волонтерів до проведення фізкультурно-оздоровчих занять. Всі названі види діяльності передбачені «Положенням» про центр і можуть бути виконані не стільки штатними працівниками самих центрів, скільки за умови їх тісної та плідної співпраці з фізкультурно-оздоровчими клубами, осередками, центрами, тобто активізації розвитку клубної роботи, яка є предметом нашого дослідження.

Вище зазначене і викликало необхідність звернути увагу, при аналізі планування діяльності, на ще одну групу функцій: 08 – співпраця із зацікавленими організаціями.

З таблиці 1 видно, що в діяльності Львівського обласного центру на названу групу припадає значний відсоток запланованих обсягів – 17,6 %, в той же час Всеукраїнський центр має запланованих заходів обсягом 6,8 %, а Волинський обласний центр – 5,7 %. Розглянемо детальніше, про співпрацю з якими саме організаціями йдеться в планах.

Всеукраїнський центр планував у 2006 році налагодити співпрацю з органами виконавчої влади, закордонними та міжнародними організаціями, які підтримують рух «Спорт для всіх»; Волинський обласний центр зосередив увагу на плануванні співпраці з Польською федерацією «Sport dla wszystkich»; Львівський обласний центр планував співпрацю з: органами виконавчої влади, фізкультурно-спортивними товариствами, засобами масової інформації та реклами, навчальними закладами, обласним управлінням освіти і науки.

Як свідчить зазначений перелік, жоден центр не планував співпраці з клубами, або іншими установами, які безпосередньо проводять фізкультурно-оздоровчу діяльність з різними верствами населення, що з нашої точки зору, є суттєвим резервом оптимізації планування у майбутньому.

На нашу думку, саме оздоровчі клуби і фітнес-центри повинні бути первинною ланкою діяльності центрів. Тільки плідна повсякденна співпраця центрів з фізкультурно-оздоровчими осередками може зробити пріоритетною в їх діяльності повсякденну фізкультурно-оздоровчу роботу, залучення більшої кількості населення до регулярних фізкультурно – оздоровчих занять, забезпечення оптимальних обсягів фізкультурної активності населення, що повинно доповнюватися, реальними на сьогодні, пріоритетами запланованих всіма центрами обсягів діяльності з проведення масових акцій, фестивалів, шоу, спартакіад та інших заходів змагальної спрямованості.

У ході дослідження ми намагалися проаналізувати наявність організаційних підстав вищезазначеної співпраці і виявили у клубній роботі певні проблеми. У Львові вони, зокрема, полягають у наступному.

Як зазначалося вище клуби за місцем проживання, які продовжують функціонувати у Львові є у складі УДЮМКів. УДЮМКи знаходяться у підпорядкуванні управління молоді, сім'ї та спорту Департаменту гуманітарної політики Львівської міської ради. Безпосереднє керівництво їх діяльністю здійснює відділ сім'ї та молоді департаменту. Відділ фізичної культури і спорту долучається до організації та проведення міських заходів змагальної спрямованості, однак не в змозі керувати повсякденною діяльністю клубів за місцем проживання фізкультурно-оздоровчої та спортивної спрямованості, тому не може повноцінно впливати на активізацію та подальший розвиток в місті фізкультурної та спортивної роботи за місцем проживання.

Висновки

1. Сьогоднішня фізкультурно-оздоровча та спортивна робота за місцем проживання значно поступається за своїми показниками 80-м рокам. Вона скерована тільки на залучення до занять дітей та молоді, доросле населення залишилося, фактично, поза увагою клубів.

2. Варіантом підпорядкування спортивних і фізкультурно-оздоровчих клубів за місцем проживання міг би бути досвід інших міст України, в яких утворено міські центри фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх», основою діяльності яких є фізкультурно-оздоровча і спортивна робота за місцем проживання та в місцях масового відпочинку. У Львові такий центр не сформовано, хоча в містах області їх є 10. При названому центрі могла би функціонувати координаційна рада за участю всіх фізкультурних та спортивних організацій, які зацікавлені у розвитку спортивної та фізкультурно-оздоровчої роботи за місцем проживання різновікового населення Львова. Це ми вважаємо суттєвим резервом активізації клубної роботи.

Список літератури

1. Организация физкультурно-оздоровительной и спортивно-массовой работы с населением по месту жительства / методические рекомендации. Составители: Смирнов А.Ф., Жданова О.Н., Суник А.Б. и др. – Львов, 1985. – 68 с.

2. Про затвердження Положення про Всеукраїнський центр фізичного здоров'я населення «Спорт для всіх». Наказ Державного комітету України з питань фізичної культури і спорту від 29.05.2003Б № 1366.

3. Дутчак М.. «Спорт для всех» в утверждении идеалов олимпизма в Украине // Наука в олимпийском спорте. Спецвыпуск «Спорт для всех». – 2001. – № 3. – С. 61-66.

4. Чеховська Л.Я. Теоретико-методичні основи технології управління персоналом фізкультурних організацій. – Автореф. дис. к. фіз. вих. – Львів: ЛДІФК, 2001. – 18 с.

**РОЛЬ ЦЕНТРОВ ФИЗИЧЕСКОГО ЗДОРОВЬЯ НАСЕЛЕНИЯ
«СПОРТ ДЛЯ ВСЕХ» В РАЗВИТИИ КЛУБНОЙ РАБОТЫ**

**Ольга ЖДАНОВА, Любовь ЧЕХОВСКАЯ, Ирина ГРИБОВСКАЯ,
Татьяна ГОСПОДАРЧУК**

*Львовский государственный институт физической культуры,
Волинский национальный университет им. Леси Українки.*

Аннотация. В статье подается информация об определении роли центров физического здоровья населения «Спорт для всех» в развитии клубной работы. Проанализированы документы планирования и реализации Всеукраинского центра и двух областных – Львовского и Волинского.

Ключевые слова: движение «Спорт для всех», центры физического здоровья населения, объемы планирования деятельности.

**THE ROLE OF PHYSICAL HEALTH INHABITANTS CENTERS «SPORT FOR ALL»
IN THE DEVELOPMENT OF FITNESS CLUBS WORK**

**Olga ZHDANOVA, Lyubov CHEKHOVSKA, Iryna HRYBOVSKA,
Tat'yana GOSPODARCHUK**

*Lviv State University of Physical Culture,
Volyn National University by Lesya Ukrainka*

Abstract. The information on determination of role of physical health inhabitants centers of «Sport for all» in the development of fitness club work is given in the article. The documents of planning and realization of the Ukrainian center and centers in Lviv and Volyn regions are analysed in the article.

Key words: movement «Sport for all», centers of physical health of population, volumes of planning activity.